

KAMU SOSYAL YARDIMLARDA DENETİM AYKIRILIKLARI VE MUHASEBE HATALARI:SAYIŞTAY RAPORLARI IŞIĞINDA SİSTEMSEL ZAFİYETLER

SHU Nihat Tarımeri

KONU 2021-2022 ve 2023 yılı için Sayıştay raporlarında belirtilen sosyal yardımlar ve muhasebe hatalarına ilişkin yapay zaka (gemini) tarafından yapılmış bir derleme hakkında

Giriş

Türkiye'de sosyal devlet ilkesinin en önemli araçlarından biri olan sosyal yardımlar, milyonlarca vatandaşın temel ihtiyaçlarını karşılamakta ve sosyal refahı desteklemektedir. Bu yardımların büyük bir kısmı, genel bütçeden aktarılan fonlarla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) ve ona bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla yürütülmektedir. Ancak, Sayıştay Başkanlığı'nın yıllar bazında hazırladığı düzenlilik denetim raporları (2020, 2021, 2022 ve 2023), bu hayati kamu hizmetinin yönetiminde ciddi mali ve idari aykırılıkların, muhasebe hatalarının ve denetim zafiyetlerinin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu derleme, Sayıştay raporlarındaki bulguları derleyerek, sosyal yardım sistemindeki aksaklıkları ve bunların doğurduğu sonuçları detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Diğer taraftan iç hukukun bir parçası olan Avrupa Sosyal Şartı ile ilgili boyutun ve yükümlülüğün Sayışta tarafından ele alınmadığı bir raporlama sosyal yardım adına derlenmiştir.

Sayıştay Denetim Bulgularının Genel Çerçevesi

Sayıştay, kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğini ve doğruluğunu denetlemek, gelir, gider ve mallarının kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli bir kamu idaresidir. Bakanlığın bütçesinin büyük bir kısmı sosyal yardım ve sosyal hizmet görevine ayrılmıştır ve bu görevler ağırlıklı olarak Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve İl Müdürlükleri ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca (SYDV) yürütülmektedir.

Sayıştay raporları, ASHB'nin mali tablolarının "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varıldığını belirtse de, bu "dayanak bulgular" arasında sistemik ve tekrarlayan birçok önemli hata ve eksiklik bulunmaktadır. Özellikle, **iç kontrol sisteminin yapılandırma çalışmalarının henüz tamamlanmadığı ve belirlenen şartlar ve işleyiş açısından yeterli seviyeye tam olarak ulaşamadığı**, deneyimli personel eksikliği ve yönetim kademelerindeki sık değişikliklerin iç kontrolün bütünlüğünü bozduğu vurgulanmaktadır.

Sosyal Yardımlardaki Önemli Aykırılıklar ve Muhasebe Hataları

Sayıştay raporları, sosyal yardım harcamaları ve ilgili muhasebe süreçlerinde çeşitli kategorilerde ciddi sorunlar tespit etmiştir:

- **Doğum Yardımı ve Yaşlı/Engelli Aylıklarının Muhasebeleştirme Hataları:**
 - 2023 Sayıştay raporunda, **ilgililerine ödenemeyen yaşlı ve engelli aylıkları ile doğum yardımlarının "Bütçe Emanetleri Hesabı"nda (320) değil, "Emanetler Hesabı"nda (333) izlendiği tespit edilmiştir.** Bu yanlış muhasebeleştirme nedeniyle, **320 Bütçe Emanetleri Hesabı 760.235.920,55 TL eksik, 333 Emanetler Hesabı ise aynı tutar kadar fazla görünmüştür.** Mevzuata göre, bu tutarların mali yılını izleyen beşinci yılın sonuna kadar talep edilmeyen kısmının bütçeye gelir kaydedilmesi gerekmektedir. Bu bulgu, ödenemeyen kamu kaynaklarının takibinde ve tahsilatında ciddi bir şeffaflık eksikliği ve potansiyel yolsuzluk riski taşımaktadır.
- **Banka Hesaplarının Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması:**
 - Bakanlığa bağlı harcama birimleri adına açılan birçok banka hesabındaki bakiyelerin muhasebe kayıtlarıyla uyuşmadığı ve bu hesapların muhasebe müdürlüklerince sistem üzerinden izlenemediği belirlenmiştir. 2021 raporunda, seçilen 7 il müdürlüğüne ait 347 banka hesabında **10.421.866,35 TL** bakiye bulunduğu ve bu tutarların muhasebe kayıtlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, mali tabloların doğruluğunu ve güvenilirliğini olumsuz etkilemektedir. Bu bulgu, 2020, 2021 ve 2022 raporlarında da yer alarak **tekrar eden bir sorun** olduğunu göstermektedir.
- **Fazla ve Yersiz Ödenen Alacakların Takip ve Terkinindeki Hatalar:**
 - Engelli evde bakım ödemelerinde fazla veya yersiz ödendiği tespit edilen tutarların "Kişilerden Alacaklar Hesabı"nda (140) tam olarak kaydedilmediği, bir kısmının muhasebe dışında takip edilmeye çalışıldığı belirlenmiştir.
 - Daha da önemlisi, bu kamu alacaklarının, mevzuatta özel bir yasal düzenleme olmaksızın (6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'daki terkin sınırı dışında), valilik, kaymakamlık veya il müdürlüğü olurlarıyla takip ve tahsilinden vazgeçildiği tespit edilmiştir. Örneğin, 2020-2021 yıllarında **19.356.344,05 TL** tutarındaki kamu alacağından bu şekilde vazgeçilmiştir. Bu durum, Sayıştay tarafından "**hatalı uygulama**" olarak nitelendirilmiş ve kamu alacaklarının zamanasına uğraması riskine dikkat çekilmiştir. Bu da **tekrar eden bir bulgudur.**
- **Engelli Evde Bakım Ödemeleri Yönetmeliği Eksikliği:**
 - Bakıma muhtaç engellilerin tespiti, değerlendirilmesi, bakım hizmetleri ve ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirleyen Yönetmeliğin 2016 yılında yürürlükten kaldırılmasına rağmen, yeni bir yönetmeliğin yayımlanmamış olması önemli bir eksikliktir. Bu durum, genelgelerle geçici çözümler üretilmesine yol açmış, ancak yasal boşluk ve uygulama birliği sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bu bulgu da **tekrar eden bir sorundur.**
- **Ücretsiz Seyahat Gelir Desteği Ödemelerindeki Denetim Eksiklikleri:**
 - Özel toplu taşıma işletmecilerine yapılan gelir desteği ödemelerinde, Bakanlığın ödeme yaptığı araçların mevzuata uygunluğunu, fiilen çalışıp çalışmadığını vb.

bilgileri kontrol edemediği ve hak sahiplerine ulaştırılan ödemelerin takibini yapamadığı belirlenmiştir. Kanunla Bakanlığa verilen görevin Yönetmelikle başka bir kuruluşa devredilmesi, denetim zafiyetine yol açmıştır. Bu da **tekrar eden bir bulgudur**.

- **Özel Sermayeli Bankalarda Hesap Açılması ve Promosyon Geliri Elde Edilmesi:**

- Bazı il müdürlüklerinin (örneğin Kayseri ve Bartın) engelli evde bakım yardımı ödemeleri için özel sermayeli bankalarda hesap açtığı ve Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'ne aykırı olarak bu hesaplardan **promosyon geliri elde ettiği** tespit edilmiştir. Kayseri İl Müdürlüğü'ne 2012-2021 yılları arasında toplam **1.788.876,78 TL**, Bartın İl Müdürlüğü'ne ise 2018-2020 yılları arasında **390.000,00 TL** promosyon ödemesi yapılmıştır. Bu promosyon gelirlerinin kamu kaynağı olmasına rağmen muhasebe kayıtlarına alınmadığı ve çeşitli harcamalarda kullanıldığı belirtilmiştir. Ayrıca, ödemelerin banka hesaplarında sözleşmede belirtilen süreden daha uzun sürelerde bekletilerek hak sahiplerinin mağdur edildiği de belirlenmiştir.

- **Sağlık Bakanlığı Veri Tabanındaki Uyumsuzluklar ve Sahte Rapor Riski:**

- ASHB veri tabanındaki bilgiler ile Sağlık Bakanlığı'nın engelli sağlık kurulu raporu (ESKR) veri tabanındaki bilgilerin uyumsuz olması nedeniyle, bazı kişilerin yardım ve destek kriterlerini sağladığının teyit edilemediği görülmüştür. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu tarafından bildirilen sahte ve şüpheli ESKR'lerin Bakanlıkça veya taşra teşkilatınca gecikmeli olarak değerlendirildiği, bu durumun şüpheli kişilere yardım ödemesi yapılmaya devam edilmesi riskini doğurduğu belirtilmiştir. Bu bulgu da **yıllardır süregelen bir sorundur**.

- **Çalışabilir Durumdaki Sosyal Yardım Yararlanıcılarının İstihdama Kazandırılmasında Yetersizlikler:**

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında, çalışabilir durumda olan sosyal yardım yararlanıcılarının bir kısmının İŞKUR sistemine bildirilmediği, işe yerleştirilen ve işe yönlendirme/başlama yardımından faydalanan kişi sayısının düşük olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, teklif edilen işi üçüncü kez reddedenlere uygulanan sosyal yardım kesintisi müeyyidesinin uygulanmadığı tespit edilmiştir.

- **Diğer Tekrarlayan Mali Yönetim Hataları:**

- **Kıdem Tazminatı Karşılıklarındaki Hatalar:** İşçiler için ayrılması gereken kıdem tazminatı karşılıklarının çoğu ilde ayrılmadığı veya hatalı muhasebeleştirildiği, bu nedenle mali tablolarda eksik görüldüğü tespit edilmiştir. Bu bulgu **tekrar eden bir sorundur**.
- **Taşınmaz Muhasebe Kayıtlarındaki Eksiklikler:** Bakanlığın kullanımındaki taşınmazlara ilişkin cins tashihi yapılmaması, değer tespiti eksikliği, muhasebe kayıtlarında eksik veya hatalı görünmesi, yeşil alanlar/otoparklar gibi varlıkların kaydedilmemesi ve değer artırıcı harcamaların aktifleştirilmemesi gibi çok sayıda hata tespit edilmiştir. Bu bulgu da **yıllardır süregelen ve kapsamlı bir sorundur**.
- **Şartlı Bağış ve Yardımların Takibi:** Kişi veya kurumlar tarafından yapılan ayni ve nakdi şartlı bağışların muhasebe sisteminde yükümlülük hesaplarında izlenmediği ve bağış şartına uygun kullanıldığına dair etkin bir takip sisteminin bulunmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu da **tekrar eden bir sorundur**.

- **Sosyal Yardım Ödemelerinde Kontrol Eksiklikleri (Genel):** Sosyal yardımlara ilişkin ödeme sürecinin, 5018 sayılı Kanun hükümlerine uygun olmadığı, harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisinin görevlerinin ayrılığı ilkesine aykırı uygulamalar olduğu ve ödeme listelerine müdahale riskinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu durum da **tekrar eden bir sorundur**.
- **Personel Avans ve Kredilerinin Zamanında Mahsup Edilmemesi:** Personele açılan avans ve kredilerin, mevzuatta öngörülen sürede kapatılmadığı, hatta gecikme zammı uygulanmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu da **tekrar eden bir sorundur**.

Bulguların Yıllara Göre Tekrar Etmesi

Sayıştay raporlarında yer alan bulguların yıllar içinde sürekli tekrarlaması, Bakanlık bünyesindeki mali yönetim ve iç kontrol zafiyetlerinin sistemsel ve kalıcı nitelikte olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki tabloda, belirtilen bulgulardan 2020, 2021, 2022 ve 2023 Sayıştay raporlarında **tekrar eden bazı önemli maddeler** özetlenmiştir:

Bulgu Adı	2020 Raporunda Var mı?	2021 Raporunda Var mı?	2022 Raporunda Var mı?	2023 Raporunda Var mı?	Açıklama (2020/2021 Raporundan)
1. Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarına Uygulanan İdari Para Cezalarına İlişkin Alacakların Muhasebeleştirilmemesi:					Kamu idaresi tarafından özel sosyal hizmet kuruluşlarına uygulanan idari para cezalarına ilişkin alacakların muhasebe sisteminde izlenmediği ve dolayısıyla mali tablolarda görünmediği tespit edilmiştir. Bu durum, bu tür alacakların takibinde ve tahsilatında sorunlara yol açmaktadır.
2. Peşin Olarak Ödenen Taşınmaz Kira Bedellerinin Tamamının Doğrudan Giderleştirilmesi:					Kiralanın bazı taşınmazlar için peşin ödenen kira bedellerinin, dönemsellik kavramına aykırı olarak doğrudan giderleştirildiği belirlenmiştir. Bu durum, yıl sonu mali rapor ve tablolarda faaliyet giderlerinin fazla, bilanço hesaplarının ise olması gerekenden az görünmesine neden olmuştur.
3. Bazı Maddi Duran Varlıklar İçin Eksik ve/veya Fazla Amortisman Ayrılması:					Bakanlığın envanterinde kayıtlı bazı amortisman tabi maddi duran varlıklar için hiç amortisman ayrılmadığı ya da kayıtlı değerinden fazla amortisman ayrıldığı görülmüştür. Bu durum, mali tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunmasını engellemektedir. Bu bulgu, 2020 ve 2021 raporlarında da tekrar eden bir sorundur .
4. Hurdaya Ayrılan Bazı Varlıkların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında İzlenmemesi:					Hurdaya ayrılan bazı taşınır varlıkların muhasebeleştirme işlemlerinin hatalı yapıldığı, "Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı" (294) kullanılmadan doğrudan ilgili varlık hesabından çıkarıldığı tespit edilmiştir.
5. Hizmet Alım İhalelerinin Bazılarında Fiyat Farkı Teminat Kesintisi Yapılmaması ve Muhasebeleştirilmemesi:					Fiyat farkı ödenen bazı hizmet alım ihalelerinde ek kesin teminat kesintilerinin yapılmadığı veya yapılan kesintilerin muhasebeleştirilmediği belirlenmiştir. Bu durum, sözleşme sonunda yükleniciye ödeme yapmama ve dava riski gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Bu bulgu, 2022 raporunda da yer alarak tekrar eden bir sorun olduğunu göstermektedir.
6. İlgililerine Ödenemeyen Yaşlı ve Engelli Aylıkları ile Doğum Yardımlarının Bütçe Emanetleri Hesabında İzlenmemesi:					Bu önemli bulgu, makalenin ana odak noktalarından biridir. 2022 sayılı Kanun kapsamındaki yaşlı ve engelli aylıkları ile 633 sayılı KHK'nin ek 4. maddesine istinaden yapılan doğum yardımlarından ilgililerine ödenemeyen tutarların, "Bütçe Emanetleri Hesabı" (320) yerine "Emanetler Hesabı"nda (333) izlendiği tespit edilmiştir . Bu hatalı muhasebeleştirme nedeniyle, 320 Bütçe Emanetleri Hesabı 760.235.920,55 TL eksik , 333 Emanetler Hesabı ise bu tutar kadar fazla görünmektedir. Bu durum, kamu kaynaklarının şeffaf bir şekilde takip edilmesini engellemekte ve bütçe disiplini açısından sorun yaratmaktadır.
7. Bütçe Emanetlerinin Bölümlemiş Yardımcı Hesaplarda İzlenmemesi ve Dönem Sonu İşlemlerinin Yapılmaması:					320 Bütçe Emanetleri Hesabına ilişkin yıllara göre bölümlemiş yardımcı hesapların kullanılmadığı ve dönem sonunda yardımcı hesaplar arasında aktarma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu, mali tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunmasını engellemektedir.
8. Kişi veya Kurumlar Tarafından Yapılan Şartlı Bağış ve Yardımların Yükümlülük Hesaplarında İzlenmemesi:					Yapılan aynı ve nakdi nitelikteki şartlı bağış ve yardımların "Yükümlülük Hesapları" (380/480

Gelecek Aylara/Yıllara Ait Gelirler Hesabı) yerine doğrudan "Gelirler Hesabı"nda (600) izlendiği belirlenmiştir. Bu hata nedeniyle, mali tablolarda ilgili hesaplar eksik veya fazla görünmektedir. Bu bulgu da **tekrar eden bir sorundur.**

9. **İşçiler İçin Ayrılması Gereken Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Mali Tablolarda Eksik Görünmesi ve Net Değer Hesabında İzlenmesi:** Bazı birimlerde kıdem tazminatı karşılıklarının hiç ayrılmadığı, bazılarında ise hatalı muhasebeleştirildiği, bu nedenle mali tablolarda eksik veya yanlış görüldüğü tespit edilmiştir. Bu bulgu, 2020 ve 2022 raporlarında da **tekrar eden bir sorundur.**
10. **İdari Para Cezalarındaki Erken Ödeme İndirimlerinin Faaliyet Hesaplarında İzlenmemesi:** Kesilen idari para cezalarına uygulanan erken ödeme indirimlerinin "İndirim, İade ve İskontolar Hesabı"nda (610) muhasebeleştirilmeyip, sadece indirim sonrası kalan tutarın "Gelirler Hesabı"na (600) kaydedildiği belirlenmiştir.
11. **Kamu İdaresinin Kullanımında Bulunan Taşınmazların Muhasebeleştirilmesinde Eksiklikler Bulunması:** Taşınmazlara ilişkin cins tashihi yapılmaması, değer tespiti eksikliği, muhasebe kayıtlarında eksik veya yanlış görünmesi, yeşil alanlar/otoparklar gibi varlıkların kaydedilmemesi ve değer artırıcı harcamaların aktifleştirilmemesi gibi çok sayıda hata tespit edilmiştir. Bu bulgu, 2020, 2021 ve 2022 raporlarında da **yıllardır süregelen ve kapsamlı bir sorundur.**

Diğer Önemli Bulgular (Mali Rapor Görüşünü Doğrudan Etkilemeyenler Ancak Sistemsel Sorunları Gösterenler):

- **SYDTF (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu) Özelindeki Aykırılıklar:**
 - **Proje Alacaklarının Fonun Muhasebe Sisteminde Takip Edilmemesi:** Hayvancılık, gelir getirici ve sosyal konut projeleri kapsamında SYDV'ler aracılığıyla kullanılan alacakların Fonun muhasebe sisteminde takip edilmediği belirlenmiştir.
 - **Çalışabilir Durumdaki Sosyal Yardım Yararlanıcılarının İstihdama Kazandırılmasına Yönelik Yükümlülüklerin Tam Olarak Yerine Getirilmemesi:** Çalışabilir durumda olan kişilerin İŞKUR'a bildiriminde eksiklikler olduğu, işe yerleştirilen ve yardımlardan faydalanan kişi sayısının düşük olduğu, iş tekliflerini reddedenlere yönelik müeyyidelerin uygulanmadığı tespit edilmiştir.
- **Özel Sermayeli Bankalarda Hesap Açılması ve Promosyon Geliri Elde Edilmesi:**
 - Bazı il müdürlüklerinin (Bartın, Kayseri ve Ordu) engelli evde bakım destek yardımı ödemelerini yapmak üzere **özel sermayeli bankalarda hesap açtığı**, bunun Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'ne aykırı olduğu belirtilmiştir.
 - Bu hesaplardan **promosyon ödemeleri alındığı ve bu gelirlerin il müdürlüklerince çeşitli harcamalarda kullanıldığı** tespit edilmiştir. Bu durum, kamu kaynağının mevzuata aykırı şekilde değerlendirilmesi ve genel bütçeye gelir kaydedilmesi gereken tutarların muhasebe dışı bırakılması anlamına gelmektedir. Promosyon gelirlerinin elde edilmesi için ödemelerin banka hesaplarında mevzuatta belirlenen süreden daha uzun süre bekletildiği ve hak sahiplerinin mağdur edildiği de belirlenmiştir.
- **Engelli Evde Bakıma Destek Yardımı Ödemelerinde Tespit Edilen Kamu Zararlarının Takip ve Tahsil Süreçlerindeki Aykırılıklar:**
 - Kamu zararından doğan alacakların tebliğ işlemlerinin yapılmadığı, alacak dosyalarının temsile yetkili hukuk birimine öngörülen sürelerde aktarılmadığı veya hiç aktarılmadığı, hukuk biriminde işlem yapılmadan bekletildiği ve idare lehine sonuçlanmış davalardan doğan kamu alacaklarının tahsiline ilişkin işlemlerin yapılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, borçların silinmesine ilişkin kriterlerin

olmaması ve yetki devri yönergelerinin sınırlarını aşan vazgeçme işlemleri de sorunlara yol açmıştır. Bu bulgu, 2020 raporunda "Çeşitli Sosyal Yardım Ödemelerinin Terkini İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Yapılması" başlığı altında **tekrar eden bir sorundur**.

• **Bakanlık Bütçesinden Yapılan Sosyal Yardım Ödemelerinin Hak Sahiplerine Ödenmesine İlişkin Kontrol Eksiklikleri:**

- Sosyal yardımlara ilişkin ödeme sürecinin 5018 sayılı Kanun hükümlerine uygun bulunmadığı, harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisinin görevinin aynı kişide birleşmemesi ilkesine aykırı uygulamalar olduğu ve ödeme listelerine müdahale riskinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Muhasebe yetkililerinin ödeme listelerini tam olarak kontrol edememesi ve ödemeleri fiilen harcama birimlerinin yapması önemli bir denetim zafiyeti yaratmaktadır. Bu bulgu da **tekrar eden bir sorundur**.

• **Bedelli Askerlik Uygulaması Kapsamındaki Özel Hesaptan Hatalı Harcamalar:**

- Mülga olan 1111 sayılı Askerlik Kanunu kapsamında toplanan kaynaktan 2021 yılı içinde harcama yapıldığı ve bu harcamaların hatalı muhasebeleştirildiği, Bakanlığın mali tablolarında izlenemediği belirlenmiştir.

• **Personel Bilgilerindeki Güncelleme Eksiklikleri:**

- Bakanlık personelinin ödemelerine esas verilerinin Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sisteminde (KBS) güncellenmediği, bu nedenle yersiz, fazla veya eksik ödemelerin ortaya çıktığı görülmüştür (örn. yabancı dil tazminatı, terfiye bağlı ödemeler).

Bulguların Yıllara Göre Tekrar Etmesi ve Ortak Tespitler Tablosu

Aşağıdaki tablo, Sayıştay'ın Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı denetim raporlarında yıllara göre **tekrarlayan veya benzer mahiyetteki önemli bulguları** özetlemektedir:

Bulgu Adı	2020 Raporu	2021 Raporu (İlgili Bulgu)	2022 Raporu	2023 Raporu	Durumu ve Notlar
Banka Hesaplarının Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması	Var	Var	Var	Yok	2020, 2021 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. 2023 raporunda doğrudan bu başlık altında yer almasa da benzer mali takip sorunları devam etmektedir.
Fazla ve Yersiz Ödenen Alacakların Takip ve Terkinindeki Hatalar	Var	Var	Var	Yok	2020 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Özellikle kamu alacaklarından yasal dayanak olmaksızın vazgeçme sorunları devam etmektedir.
Engelli Evde Bakım Ödemeleri Yönetmeliği Eksikliği	Var	Var	Var	Yok	2020 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Yeni yönetmeliğin hâlâ yayımlanmamış olması temel bir eksikliktir.
Ücretsiz Seyahat Gelir Desteği Ödemelerindeki Denetim Eksiklikleri	Var	Var	Var	Yok	2020 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Denetim mekanizmalarının etkin olmaması ve Kanun-Yönetmelik çelişkisi vurgulanmıştır.
Kişilerden Alacaklar Hesabının Hatalı İzlenmesi	Var	Var	Var	Yok	2020, 2021 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Yersiz ödenen tutarların muhasebe sisteminde doğru takip edilmemesi önemli bir risk taşımaktadır.
Sağlık Bakanlığı Veri Tabanı Uyumsuzlukları ve Sahte Rapor Riski	Var	Var	Yok	Yok	2020 raporunda belirtilen bu sorun, 2021 yılına da yansımış, ancak sonraki yıllarda doğrudan bu başlık altında yer almamıştır. Ancak, bu tür veri doğrulama sorunları sosyal yardımların etkinliğini etkilemeye devam etmektedir.

Kontrol Eksiklikleri (Sosyal Yardım Ödemelerinde Genel)	Var	Var	Var	Yok	2020, 2021 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Harcama ve muhasebe yetkilisi ayrımı ilkesine aykırılıklar ve müdahale riski.
Kıdem Tazminatı Karşılıklarındaki Hatalar	Var	Var	Var	Var	2020, 2021, 2022 ve 2023 raporlarında sürekli olarak yer alan, düzeltilmesi gereken kritik bir muhasebe hatasıdır.
Taşınmaz Muhasebe Kayıtlarındaki Eksiklikler (Cins Tashihi, Değer Tespiti, Eksik Kayıt vb.)	Var	Var	Var	Var	2020, 2021, 2022 ve 2023 raporlarında sürekli olarak yer alan, Bakanlığın envanter ve mali tablo güvenilirliğini etkileyen temel bir sorundur.
Amortisman Kayıtlarındaki Hatalar	Var	Var	Var	Var	2020, 2021, 2022 ve 2023 raporlarında sürekli olarak yer alan, varlık değerlemesi ve gider tablolarını etkileyen bir muhasebe hatasıdır.
Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabındaki Hatalar	Var	Var	Var	Yok	2020, 2021 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Tamamlanan yatırımların doğru hesaba aktarılması, mali tabloları yanıltıcı hale getirmektedir.
Personel Adına Açılan Avans ve Kredilerin Zamanında Mahsup Edilmemesi	Var	Var	Var	Yok	2020, 2021 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Kamunun alacaklarının gecikmeli tahsilatı, kamu zararı potansiyeli taşımaktadır.
Gerçek ve Tüzel Kişiler Tarafından Yapılan Aynı Yardım ve Bağış Kayıtlarındaki Hatalar	Var	Var	Var	Yok	2020, 2021 ve 2022'de tekrar eden bir bulgudur. Bağışların resmi kayıtlara geçirilmemesi veya hatalı kaydedilmesi, denetim riskini artırmaktadır.
Doğum Yardımlarının Bütçe Emanetleri Yerine Emanetler Hesabında İzlenmesi	Yok	Yok	Yok	Var	2023 raporunun ana bulgularından biridir ve yüksek tutarlı bir muhasebe hatasına işaret etmektedir. Önceki raporlarda bu spesifik bulgu bu isimle yer almamaktadır, ancak genel sosyal yardım ödemelerinin takibi ve muhasebeleştirilmesindeki hatalar geçmişte de mevcuttur.
Özel Sermayeli Bankalarda Hesap Açılması ve Promosyon Geliri Elde Edilmesi	Yok	Yok	Var	Yok	2022 raporunda tespit edilen önemli bir bulgu olup, kamu haznedarlığı ilkesine aykırıdır.
Çalışabilir Durumdaki Sosyal Yardım Yaranlanıcılarının İstihdama Kazandırılmasına Yönelik Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi	Yok	Yok	Yok	Var	2023 raporunda SYDTF'ye ilişkin önemli bir bulgudur.
Hizmet Alım İhalelerinde Fiyat Farkı Teminat Kesintisi Yapılmaması	Yok	Yok	Var	Var	2022 ve 2023 raporlarında tekrar eden bir bulgudur.

Sonuç ve Öneriler

Sayıştay raporlarının bulguları, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sosyal yardım fonlarının yönetiminde ve ilgili muhasebe işlemlerinde köklü sorunlar olduğunu açıkça göstermektedir. Özellikle, **milyarlarca lirayı bulan sosyal yardım ödemelerinin muhasebeleştirilmesindeki hatalar, kamu alacaklarının takibindeki ve tahsilatındaki zafiyetler, özel bankalarda kamu kaynağını tutma ve promosyon geliri elde etme gibi mevzuata aykırı uygulamalar, mali şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine ciddi zarar vermektedir.** Bu durum, kamu hizmetlerinin yürütülmesindeki güveni sarsmakta ve sosyal yardım fonlarının etkin ve verimli kullanımını tehdit etmektedir.

Bu kapsamda, 2021-2022 ve 2023 ¹ yılı için söz konusu Sayıştay raporlarında yer alan bu bulguların acilen ve kapsamlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Öneriler şu şekildedir:

1 <https://www.sayistay.gov.tr/reports/DNYnKLJo7b-aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi> 2021
<https://www.sayistay.gov.tr/reports/p1gz1dWo6d-aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi> 2022
<https://www.sayistay.gov.tr/reports/xLYGP0rop4-aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi> 2023

- **Muhasebe Sistemlerinin Güçlendirilmesi:** Başta doğum yardımı ve yaşlı/engelli aylıkları olmak üzere tüm sosyal yardım ödemelerinin muhasebe kayıtlarının, ilgili mevzuata uygun şekilde, doğru ve eksiksiz tutulması sağlanmalıdır. Özellikle "Bütçe Emanetleri Hesabı"nın doğru kullanımı ve zamanında gelir kaydı işlemleri büyük önem taşımaktadır.
- **İç Kontrol Mekanizmalarının Etkinleştirilmesi:** Mali iş ve işlemlerin yürütülmesinde görevler ayrılığı ilkesine titizlikle uyulmalı, ödeme süreçlerindeki kontrol zafiyetleri giderilmeli ve yetkisiz müdahale riskleri minimize edilmelidir. Personel yeterliliği artırılmalı ve yönetsel istikrar sağlanmalıdır.
- **Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsilatının Sağlanması:** Fazla ve yersiz ödenen sosyal yardım alacaklarının etkin bir şekilde takip edilmesi, tahsilat süreçlerinin hızlandırılması ve yasal dayanağı olmayan terkin işlemlerine son verilmesi gerekmektedir. Kamu alacaklarının zamanasına uğraması engellenmelidir.
- **Mevzuatın Güncellenmesi ve Uygulama Birliğinin Sağlanması:** Engelli evde bakım ödemeleri gibi önemli sosyal yardım programlarının usul ve esaslarını belirleyen yönetmeliklerin güncellenmesi ve yayımlanması elzemdir. Sosyal yardım programları arasındaki değerlendirme ölçütleri farklılıkları giderilerek adil bir sistem kurulmalıdır.
- **Tekrarlayan Bulguların Önlenmesi:** Sayıştay raporlarında yıllardır tekrar eden bulguların kök nedenleri belirlenmeli ve bu sorunların kalıcı olarak çözülmesine yönelik somut eylem planları oluşturulmalıdır. Bakanlık, Sayıştay denetim raporlarındaki bulgulara verilen cevapların takibini daha etkin bir şekilde yapmalı ve gerekli düzeltici işlemleri tamamlamalıdır.
- **Kamu Haznedarlığı İlkelerine Tam Uyum:** Özel sermayeli bankalarda kamuya ait hesap açılmasına ve bu hesaplardan promosyon geliri elde edilmesine son verilmeli, kamu kaynaklarının mevzuata uygun olarak TCMB veya muhabir bankalarda tutulması sağlanmalıdır. Mevzuata aykırı elde edilen menfaatlerin genel bütçeye gelir kaydedilmesi sağlanmalı ve sorumlular hakkında gerekli yasal işlemler yapılmalıdır.

Bu adımlar, Türkiye'de sosyal yardım sisteminin daha şeffaf, hesap verebilir, adil ve etkin bir şekilde işlemlerini sağlayarak, hem kamu kaynaklarının doğru kullanımını güvence altına alacak hem de sosyal devlet ilkesinin gereğini yerine getirecektir. 21.06.2025

SHU Nihat Tarımeri